

Dromen op 6 snaren

Ferdie Gerritsen.

Hoofdstuk 1 — Het huis vol geluid

Op zondagochtend rook het huis altijd naar strijkijzer en boterhammen met kaas.

Mijn moeder streek de witte kraagjes van onze zondagse overhemden nog terwijl wij al aan de ontbijttafel zaten, en de radio stond zacht op een zender met orgelmuziek, als een voorproefje van wat ons een uur later in de kerk te wachten stond.

Ik was de jongste van vijf.

Op zondagochtend voelde ik dat het duidelijkst. Ik was het laatste kind in de rij dat zich moest aankleden, het laatste dat zijn haar gekamd kreeg en het laatste dat op de fiets achteraan reed, achter Berend, Johan, Gerrit en Anne, altijd in die volgorde, alsof we ieder een plek op een ladder bezetten die niemand ooit had uitgesproken maar die iedereen kende.

Berend was de oudste.

Daarna kwam Johan.

Gerrit.

Anne.

En dan ik.

De jongste.

In de kerkbank zaten we ook altijd op dezelfde manier. Mijn vader aan het gangpad, daarnaast mijn moeder, dan Berend, breed en stil, met zijn handen op zijn knieën alsof hij al vroeg had begrepen wat de wereld van hem verwachtte.

Naast hem zat Johan.

Tijdens de psalmen zong hij soms een beetje te hard. Zijn stem was al aan het breken, maar dat leek hem niets uit te maken. Hij was trots op het geluid dat hij kon maken en misschien vond hij het zelfs mooi om zichzelf boven de anderen uit te horen komen.

Dan kwam Gerrit.

Hij volgde met zijn vinger de regels in het liedboek en stootte mij soms even aan wanneer we bij een couplet kwamen dat hij mooi vond. Niet hard. Gewoon even met zijn elleboog tegen de mijne, alsof hij wilde zeggen: *let op, deze is mooi*.

Dan Anne.

Zij rook naar de zeep die ze die ochtend had gebruikt. Als de dominee lang preekte en ik steeds verder

onderuitzakte op de houten bank, keek ze me soms aan en gaf ze een klein knipoogje.

Een geheime boodschap.

Het duurt niet meer zo lang.

En dan zat ik aan het einde van de rij, met mijn voeten die nog niet bij de grond kwamen wanneer ik op de bank zat.

Ik luisterde naar de stemmen om me heen.

Veertig, misschien vijftig stemmen die samen een psalm zongen. Sommige hoog, andere laag. Sommige zuiver, andere wat minder. Maar wanneer iedereen tegelijk zong, hoorde je de afzonderlijke stemmen niet meer. Dan werd het één geluid.

Een geluid dat door mijn borst trilde, nog voordat ik wist wat het betekende om iets in je borst te voelen trillen.

Ik hield van die zondagen.

Dat moet ik nu, op mijn veertigste, eerlijk toegeven.

Ik hield van de discipline. Van het feit dat alles op zijn plek lag. Van de vaste volgorde waarin dingen gebeurden. Van de stemmen van mijn broers en zus die zich vermengden met die van mijn ouders en de

rest van de gemeente, tot er iets ontstond dat groter was dan wijzelf.

Ik wist toen nog niet dat er buiten die kerk een ander geluid bestond.

Een geluid dat me later net zo zou grijpen als die psalmen. Alleen kwam het niet van boven.

Het kwam van onderaf. Uit mijn buik.

Thuis had alles zijn regels.

En die regels hadden een volgorde die bijna samenviel met leeftijd.

Berend was de oudste en mocht het laatst naar bed. Johan mocht als tweede kiezen welk stuk vlees hij wilde. Gerrit mocht als derde de deur dichtdoen als er visite kwam die hij niet leuk vond.

Anne had als enige meisje tussen vier jongens een andere positie.

Ze werd niet echt meegerekend in de pikorde van de jongens, maar stond er net zo goed boven mij. Alleen had dat bij haar een andere betekenis. Ze commandeerde me niet. Ze nam me mee.

Zij was degene die mijn veters strikte toen ik dat zelf nog niet kon.

Zij was degene die me op zolder liet meespelen
wanneer de anderen te druk waren.

En zij was degene die, zonder dat ik dat toen kon
benoemen, een soort schakel vormde tussen de
wereld van mijn grote broers en de kleine wereld
waarin ik zelf nog leefde.

Het huis was niet groot. En geluid droeg er ver.

Vanuit mijn bed kon ik horen wanneer mijn vader 's
avonds de voordeur op de knip deed. Ik hoorde
wanneer mijn moeder in de keuken de laatste borden
opruimde. Ik hoorde wanneer Berend, twee deuren
verderop, zijn radio aanzette voor het nieuws.

Ik kende de geluiden van ons huis.

De trap die kraakte op de derde trede.

De keukendeur die nooit helemaal stil in het slot viel.

Het gerinkel van bestek. De radio.

De stemmen van mijn ouders.

De stemmen van mijn broers en Anne.

Het was een huis vol geluid.

Maar op een avond hoorde ik iets dat niet in dat rijtje
paste.

Ik was, denk ik, negen jaar.

Ik was naar de wc geweest en liep terug over de overloop. Mijn blote voeten waren koud op het linoleum. Ik wilde eigenlijk meteen weer onder mijn deken kruipen, want beneden was alles al stil en op de gang brandde alleen het kleine lampje dat 's avonds altijd aanbleef.

Toen ik langs de deur van Berend kwam, hoorde ik iets.

Ik bleef staan. Geen nieuwslezer. Geen psalm.

Geen orgel. Een gitaar. Schel en dringend.

De klanken klommen omhoog en vielen weer terug, in een patroon dat leek te willen ontsnappen aan zichzelf.

Ik wist niet wat ik hoorde.

Of eigenlijk wist ik het wel.

Het was een gitaar.

Maar het was anders dan het geluid dat ik kende uit de kerk. Anders dan de liederen die we thuis zongen. Anders dan alles wat ik tot dat moment met muziek had verbonden.

Ik bleef staan.

Mijn hart klopte sneller dan de afstand tot mijn bed rechtvaardigde.

Ik keek naar de deur.

Er zat maar een dunne kier tussen de onderkant van de deur en de vloer. Het licht uit Berends kamer viel erdoorheen.

Ik legde mijn hand tegen het hout.

Niet om de deur open te doen.

Dat durfde ik niet.

Ik wilde alleen het geluid voelen.

Alsof het hout iets doorgaf wat mijn oren niet helemaal konden begrijpen.

De trilling ging door het hout.

Mijn hand in. Mijn arm in.

En ergens verder naar binnen.

Ik wist toen nog niet dat sommige momenten in een mensenleven heel klein lijken terwijl ze gebeuren, maar achteraf steeds groter worden.

Dit was zo'n moment.

Ik weet nog dat ik die avond in bed lag met een vreemd gevoel.

Alsof er ergens een deur was opengegaan die ik niet meer dicht kon krijgen.

Ik vertelde er niemand over.

Het voelde als iets dat niet voor mij bedoeld was. Iets dat ik toevallig had opgevangen, zoals je soms een half gesprek van je ouders opvangt en meteen weet dat je het niet mag doorvertellen.

Maar ik dacht er wel aan.

De volgende dag ook. En de dag daarna.

Ik wist niet welk nummer Berend had gespeeld.

Ik wist niet welke gitaar hij had.

Ik wist zelfs niet of hij goed kon spelen.

Ik wist alleen dat ik het geluid nog steeds hoorde wanneer het allang stil was.

Een paar weken later zag ik een cassettebandje van hand tot hand gaan.

Berend gaf het aan Johan op de gang.

Zijn stem was zachter dan normaal, alsof het iets kostbaars betrof.

Johan nam het mee naar Gerrit.

De deur van Gerrits kamer stond op een kier.

Ik liep er een paar keer langs zonder echt te lopen.

Ik wilde weten wat er op dat bandje stond.

Ik ving flarden op van hetzelfde soort geluid dat ik eerder door Berends deur had gehoord, maar nu duidelijker. Er zat een stem bij.

Een echte stem.

Een stem die zong op een manier die niets met de kerk te maken had.

Ik wachtte tot Gerrit alleen was.

Toen klopte ik op de deur.

"Wat is er?"

"Mag ik ook luisteren?"

Hij keek me aan.

Het was de blik die oudere broers naar jongere broers geven wanneer ze moeten inschatten of iets een geheim waard is.

Ik hield mijn adem bijna in. Gerrit zei niets.

Hij haalde een koptelefoon uit zijn nachtkastje. Een grote, zware koptelefoon met een schuimrand die aan één kant half loszat.

Hij zette hem op mijn hoofd.

Daarna drukte hij op play.

De muziek begon.

Ik weet niet meer welke band het was.

Dat detail is met de jaren vervaagd, hoezeer ik het ook probeer terug te halen.

Maar het gevoel ben ik nooit kwijtgeraakt.

Het geluid vulde mijn hoofd.

Niet zoals de psalmen in de kerk, waarbij je onderdeel werd van een grote groep.

Dit was anders. Dit kwam rechtstreeks bij mij binnen.

Via mijn oren naar mijn borst.

Ik zat stil. Heel stil.

Ik wilde niet bewegen.

Ik wilde niet dat het voorbijging.

En toen begreep ik voor het eerst dat muziek niet alleen iets was om naar te luisteren.

Je kon erin verdwijnen.

Gerrit zat tegenover me op de rand van zijn bed. Zijn armen over elkaar, met een klein glimlachje om zijn mond.

Alsof hij wist dat hij me zojuist iets had laten ontdekken wat niet meer terug te nemen was.

Toen het bandje was afgelopen, haalde ik langzaam de koptelefoon van mijn hoofd.

Mijn oren klonken nog na.

"Niet aan pa en ma vertellen," zei Gerrit.

"Nee." Ik zei het zonder aarzelen.

Ik meende het net zo serieus als een eed.

Het was Gerrit die me een paar weken later voor het eerst een gitaar in handen gaf.

Niet Berends gitaar. Die was heilig.

Daar mocht niemand aankomen.

Het was een oud, gebarsten exemplaar dat al jaren tegen de binnenkant van de kastdeur op Gerrits kamer stond. Er zat een barst in het hout die als een kleine rivier over de klankkast liep en de snaren roken eerder naar roest dan naar muziek.

Gerrit haalde hem tevoorschijn.

"Hier." Ik pakte hem aan. Hij voelde zwaar.

Niet omdat hij zwaar was, maar omdat ik wist dat ik iets in mijn handen had wat ik al die tijd alleen van een afstand had bekeken.

Gerrit ging naast me zitten.

Hij liet zien hoe ik mijn vingers moest zetten voor een simpel akkoord. Mijn wijsvinger gleed steeds weg.

"Nee. Hier."

Hij pakte mijn hand en zette mijn vinger opnieuw.

"Niet zo hard." "Maar dan klinkt hij niet."

"Je moet niet harder drukken. Je moet goed drukken."

Hij sloeg een snaar aan. "Voel je dat?"

Ik keek naar zijn vingers.

Hij sloeg nog een keer.

De klank was helder.

"Dat is een G. Onthoud die."

Een G.

Ik kende toen nog geen E, A, D of C.

Ik kende alleen die ene.

G.

Mijn vingers deden na twee minuten al pijn. Ik was niet gewend aan de druk van de snaren en mijn vingertoppen werden rood.

Maar ik wilde niet stoppen.

Anne kwam een paar keer binnen tijdens die lessen.

Ze keek dan even toe met een blik die zei dat ze wist wat er gaande was, maar ze vertelde er niets over.

Op een middag ging ze op de rand van het bed zitten terwijl ik opnieuw probeerde mijn vingers van het ene akkoord naar het andere te bewegen.

Het ging nergens naar. Ik wist dat.

Gerrit wist dat. Anne wist dat.

Toch luisterde ze. Ik sloeg opnieuw aan.

Een snaar zoemde. Een andere klonk dood.

Ik probeerde opnieuw. Toen zei Anne:

"Dat klinkt al bijna als muziek, Daan."

Ik keek haar aan. "Bijna?"

Ze glimlachte. "Bijna."

Het was geen groot compliment.

Maar uit haar mond kwam het aan als een zegen.

Ik was op dat moment misschien twaalf, dertien jaar en ik had nog geen idee wat er precies met me gebeurde.

Ik wist alleen dat er ergens iets in mij was losgemaakt.

Tussen het geluid achter Berends deur, het bandje via Gerrits koptelefoon en de gebarsten gitaar tegen de kastdeur was iets ontstaan wat niet meer terug de fles in kon.

De kerk bleef op zondag haar psalmen zingen.

Mijn moeder bleef strijken.

Mijn vader bleef iedere avond rond elf uur de voordeur op de knip doen.

Berend bleef zijn muziek luisteren.

Johan bleef zijn eigen leven leiden.

Gerrit bleef gitaar spelen.

Anne bleef af en toe bij me op de rand van mijn bed zitten.

En ik bleef oefenen.

Nog zonder een eigen gitaar.

Nog zonder een plan.

Maar in mij was een ander geluid begonnen te klinken.

Dringend. Onrustig.

Een geluid dat ik pas veel later zou leren benoemen.

Verlangen.

Ik wist toen nog niet waar het me naartoe zou brengen.

Ik wist alleen dat ik een gitaar wilde.

Een echte. Een van mij.

Ik wilde hem niet meer lenen.

Ik wilde hem niet meer voorzichtig terugzetten in de kast van Gerrit.

Ik wilde er één die naast mijn bed kon staan.

Eén waarvan niemand kon zeggen dat ik hem niet mocht aanraken.

En misschien was dat het moment waarop de droom voor het eerst echt van mij werd.

Niet van Berend. Niet van Gerrit.

Niet van de muziek die ik via een cassettebandje had ontdekt.

Van mij.

Als ik er nu, op mijn veertigste, aan terugdenk, is het niet het bandje zelf dat ik nog hoor.

Ook niet het precieze akkoord dat Gerrit me leerde.

Het is het beeld van die avond op de overloop.

Mijn blote voeten op het koude linoleum.

Mijn hand tegen de deur van Berends kamer.

Mijn hart dat sneller klopte dan het zou moeten.

En vooral die vreemde zekerheid, nog voordat ik de woorden ervoor had:

ik had zojuist iets gehoord dat ik nooit meer zou kunnen vergeten.

Hoofdstuk 2 — De eerste gitaar

Er zijn dingen die je pas als volwassene goed leert waarderen.

Het geduld van je moeder. De stilte na een lange dag werken.

Een huis waarin je altijd welkom bent.

En het gewicht van geld dat je zelf hebt verdiend.

Op mijn vijftiende wist ik daar nog maar weinig van. Geld was voor mij vooral iets wat ergens vandaan kwam en vervolgens weer verdween. Zakgeld, een paar gulden per week, en soms wat extra's wanneer ik een klusje voor iemand deed.

Toch begon ik op die leeftijd voor het eerst te begrijpen dat geld ook iets anders kon zijn.

Een middel om een droom dichterbij te brengen.

Onder mijn bed stond een oud blikken trommeltje.

Daar stopte ik alles in. Munten. Een paar gekreukte briefjes.

Mijn zakgeld. En het geld dat ik verdiende met klusjes voor de burens.

Ik maaide het gras bij de familie Van Dongen. Ik
veegde de garage van meneer Prins uit. In de zomer
hielp ik op het land van een boer die ons kende van de
kerk en die, zo dacht ik tenminste, iets meer betaalde
omdat mijn vader er goed bekend stond.

Ik vond het allemaal niet erg.

Sterker nog, ik deed het met plezier.

Want iedere gulden bracht me dichterbij iets wat ik al
maanden in mijn hoofd had.

Een eigen gitaar. Niet langer de gitaar van Gerrit.

Niet langer voorzichtig vragen of ik hem mocht lenen.

Niet langer wachten tot een van mijn broers klaar was
met luisteren of spelen. Een gitaar die van mij was.

Ik telde het geld iedere zondagavond. Na het eten.

Dat was inmiddels een vast ritueel geworden.

Ik ging op mijn bed zitten, haalde het trommeltje
onder mijn bed vandaan en legde de munten naast
elkaar. De briefjes streek ik voorzichtig glad voordat ik
ze opnieuw opvouwde.

De deur van mijn kamer stond altijd op een kier.

Niet omdat ik dat prettig vond.

Omdat ik wilde kunnen horen wanneer iemand de trap op kwam.

Het voelde als een geheime rekening.

Een rekening die langzaam groeide richting iets wat ik nog niet helemaal kon benoemen, behalve dat het met snaren te maken had.

En met geluid.

Met het geluid dat ik inmiddels kende van Gerrits cassettebandjes.

Met de muziek die ik soms door Berends deur hoorde.

En met de avonden waarop ik, wanneer niemand het zag, Gerrits gebarsten oefengitaar uit de kast haalde en mezelf voorhield dat ik ooit een eigen exemplaar zou hebben.

Op een avond telde ik het geld opnieuw.

Ik weet nog precies hoeveel het was.

Tweeënzeventig gulden en wat kleingeld.

Voor mij voelde het als een fortuin.

Ik zat met het geld uitgespreid over mijn deken toen de deur ineens openging.

Johan. Hij had zoals gewoonlijk niet geklopt. Dat deed hij eigenlijk nooit.

Hij liep naar binnen en ging op de rand van mijn bed zitten.

"Wat ben jij aan het doen?" "Niks."

Ik keek naar het geld. Daarna naar Johan. Toen weer naar het geld.

Het was misschien wel het slechtste antwoord dat ik had kunnen geven. Johan grijnsde.

Hij was negentien en werkte inmiddels bij de fabriek waar Berend later ook zou gaan werken. Hij had een soort zelfvertrouwen dat ik op die leeftijd indrukwekkend vond. Niet omdat hij de wereld werkelijk kende, maar omdat hij deed alsof hij haar al een beetje doorhad.

Hij keek opnieuw naar mijn geld.

"Je spaart voor een gitaar."

Het was geen vraag. Ik knikte.

Ik voelde me betrappt.

Niet omdat ik iets verkeerd had gedaan, maar omdat de droom die ik al die tijd alleen in mijn hoofd had gehad ineens hardop werd uitgesproken.

Johan zei even niets. Toen leunde hij iets naar voren.

"Ik weet iemand die er eentje verkoopt."

Ik keek hem aan. "Wie?" "Kees. Van de fabriek."

"Welke Kees?" "Gewoon. Kees."

Hij haalde zijn schouders op.

"Die heeft een Egmond. Beetje versleten, maar hij vraagt er niet veel voor."

"Hoeveel?" "Zestig gulden, geloof ik."

Ik keek naar het geld op mijn bed.

Zestig gulden. Ik had tweeënzeventig.

Mijn hart sloeg een keer hard tegen mijn borst.

Het bedrag was precies binnen bereik.

"Meen je dat?" Johan begon te lachen.

"Waarom zou ik daarover liegen?"

Ik wist niet wat ik moest zeggen.

Zestig gulden. Een eigen gitaar.

Misschien kon het echt.

"Kun je het regelen?"

Johan keek me even aan. "Ik zal het vragen."

Hij stond op en liep naar de deur.

Voor hem was het daarmee klaar.

Voor mij begon het op dat moment pas echt.

Een week later fietsten we samen naar Kees.

Het was een zaterdagmiddag.

De lucht was grijs en koud en ik reed sneller dan Johan, niet omdat ik haast had, maar omdat ik mijn spanning kwijt moest.

Kees woonde aan de andere kant van het dorp.

Een rijtjeshuis met een kleine voortuin waarin opvallend veel tuinkabouters stonden. Ze stonden overal. Naast de voordeur, langs het pad en zelfs onder het raam.

Ik weet nog dat ik me afvroeg wat die dingen met muziek te maken hadden.

Helemaal niets. Maar ik herinner me ze wel.

Misschien omdat je je op zulke momenten ieder detail probeert eigen te maken.

Je weet dat iets belangrijk is.